

**Ministerieel besluit tot
definitieve aanduiding van de ankerplaats
'Bouvelobos en Hemsrode' te Anzegem en Wortegem-Petegem**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN
FINANCIËN EN BEGROTING EN RUIMTELIJKE ORDENING,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004 en 10 maart 2006;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juli 2004 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van 15 oktober 2004, 23 december 2005, 19 mei 2006, 28 juni 2007, 10 oktober 2007, 5 september 2008, 22 september 2008, 6 januari 2009 en 30 januari 2009;

Gelet op het ministerieel besluit van 25 juli 2008 tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats 'Bouvelobos en Hemsrode';

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 28 mei 2009;

BESLUIT:

Artikel 1. 'Bouvelobos en Hemsrode' te Anzegem en Wortegem-Petegem wordt definitief aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004 en 10 maart 2006.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

De ankerplaats vertoont zowel geologische, geomorfologische, pedologische, hydrologische als ecologische karakteristieken. Door de verscheidenheid aan geologische formaties, reliëf- en bodemverschillen, de hydrologische omstandigheden met voorkomen van bronnen en beekdalinsnijdingen en in het bijzonder ook de continuïteit van het bosgebruik, komen waardevolle vegetatietypes voor, m.n. plateau- en hellingbossen bestaande uit zuur Eiken-Beukenbos en fragmentair Eiken-Haagbeukenbos met wilde hyacint. Nabij de brongebieden komt fragmentair ook Elzen-Essenbos en mesotroof Elzenbos voor. Vooral de natte bosgedeelten zijn soortenrijk en bezitten een typische voorjaarsflora. De bosvariatie is ook voor diverse dierenpopulaties van belang, onder meer voor wat betreft de bosmierenfauna. De boshabitat types vertegenwoordigen een hoge natuurwetenschappelijke

waarde die, ondanks de verbrokkeling van het historische bosareaal, stand houdt, maar niettemin bedreigd blijft. Overige vegetatietypes betreffen historisch permanente hellinggraslanden, met een langdurig grondgebruik als graasweide of hooiweide. Enkele clusters met grasland vertegenwoordigen een natuurwetenschappelijke waarde door het voorkomen van een soortenrijke kruidenvegetatie en door de aanwezigheid van diverse kleine landschapselementen waaronder knotbomen, hagen, hoogstamboomgaarden, houtkanten, al dan niet begroeide taluds, bronnen en kwelzones. Vooral de lijnvormige landschapselementen zijn belangrijk als leefplaats en verbindingroute voor diersoorten. De natuurwetenschappelijke waarde wordt verder ook bepaald door het voorkomen van autochtone bomen- en struikensoorten in de betreffende landschapselementen.

2° historische waarde:

De ankerplaats bezit in vele opzichten een historische waarde. Vooreerst wijzen talrijke sporen uit de Midden-Steentijd, Nieuwe Steentijd, de Bronstijd en de Gallo-Romeinse tijd op een langdurige menselijke aanwezigheid in het gebied, terwijl ook voor de IJzertijd een hoge vondstverwachting geldt. Die aanwezigheid is onder meer bepaald door gunstige posities voor (tijdelijke) bewoning op een hooggelegen heuvelkam, met strategisch uitzicht op de Leie- en Scheldevallei. Daarnaast zijn in de ankerplaats ook nederzettingen aanwezig van waaruit een vroege landbouwoccupatie ingang heeft gevonden. De hoogstgelegen ontginningskernen dragen nog steeds een typische open akkerlandstructuur. De nederzetting Hemsrode is daartegenover uitgegroeid tot een omvangrijke kasteelsite, die -ondanks het verlies van een eigenlijk kasteelelement- nog steeds herkenbaar is door een formele parkstructuur met onder meer dreven en waterpartijen.

Ondanks vroege ontginningsinitiatieven zijn in omgekeerde zin ook uitzonderlijke bosrestanten bewaard, die getuigen van een eertijds uitgestrekt bosareaal. Een grote oppervlakte omliggende landbouwgronden is er pas in de tweede helft van de 19^e en de eerste helft van de 20^e eeuw ontstaan, na systematische bosontginning. In enkele actuele bosrestanten wordt wel nog steeds een traditioneel hakhoutbeheer gevoerd. In het bewoningspatroon zijn, ondanks meerdere verbouwingen, toevoegingen en verdwenen woonlocaties, nog steeds rijgehuchten en kleine hoeve-nederzettingen herkenbaar.

3° esthetische waarde:

De esthetische waarde van de ankerplaats spreekt vooral uit de talrijk aanwezige vergezichten van op de hoogste toppen van de waterscheidingskam. De topzones klimmen op tot ca. 80m boven zeespiegelniveau en bezitten specifieke zichtrelaties op de Scheldevallei met de achterliggende heuvelkam van de Vlaamse Ardennen (Kluisberg-Koppenberg) en op de Leievallei. De beeldvariatie met afwisselende zichten op en doorkijken langs dichtbij en verderaf gelegen bossen (Bouvelobos, Spitaals- en Oud Moregebossen) verhogen de esthetische kwaliteiten.

4° sociaal-culturele waarde:

In de ankerplaats is een relatief belangrijke toeristisch-recreatieve vertegenwoordiging, voornamelijk voor wandelen en fietsen. Dit blijkt alleen al uit een ruim aanbod aan bewegwijzerde wandel-, fiets-, mountainbike- en ruiterroutes, uitgestippeld langsheen een netwerk van landelijke wegen en paden.

Specifiek kan hierbij ook aangestipt worden dat de paardensport en het evenement van een jaarlijkse military via het adellijke kader van het kasteeldomein Hemsrode gepromoot worden. Ook de voortzetting van een traditioneel bosbeheer (hakhoutbeheer) in de resterende kernen van het voormalige Bouvelobos kan beschouwd worden als een zekere sociaal-culturele waarde, waarbij economische activiteit en verantwoorde landschapszorg elkaar vinden.

5° ruimtelijk-structurende waarde:

De kamlijn die de ankerplaats van zuidwest naar noordoost doorloopt, uit zich als een positief reliëf en bezit de hoogstgelegen topzones van het interfluvium tussen Schelde en Leie. Vanuit diverse waarnemingspunten is

een oriënterend overzicht mogelijk over de zuidelijke grensregio tussen West- en Oost-Vlaanderen. Schaars beboste toppen, waaronder het Bouvelobos, markeren deze waterscheidingskam, die zich feitelijk uitstrekt van Moeskroen over Bellegem (Argendaalbos, Bellegembos), Kooigem (Kooigembos, Grandvalbos), Zwevegem (Beerbos, Banhoutbos), Otegem, Tiegem (Tiegembos), Anzegem, Wortegem-Petegem (Bouvelobos) tot Kruishoutem. De bovenlopen van de Kasteelbeek, de Tjammelsbeek/Watermolenbeek en de Snepbeek, die deze kamlijn op beide flanken versnijden, bieden extra ruimtelijke structurering in het landschap.

Daarnaast bezit ook het kasteeldomein Hemsrode een sterke ruimtelijke uitstraling door de aanwezigheid van een omvangrijk parkbos en een strak drevenpatroon. Dit patroon zet zich vanuit het parkbos door in het omgevende, agrarische landschap en draagt als het ware nog een feodaal karakter uit. Tenslotte werkt ook de resterende wegbeplanting van het gedeeltelijk in ophoging gelegen wegtracé van de Wortegemsesteenweg-Anzegemseweg (N494) ruimtelijk-structurerend.

§ 2. De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

1° open akkerland met oude ontginningskernen Hoeve Ten Bulke - Hof te Bouvelo

Binnen de ankerplaats worden twee zones onderscheiden met een concentratie aan open akkerland. Het betreffen in essentie de ontginningskernen rond de historische hoeves Ten Bulke (Anzegem) en Hof te Bouvelo (Wortegem), die opvallend groter zijn dan de overige hoeves in de ankerplaats en typologisch ook een meer gesloten opstelling dragen. De oudste bouwlanden gaan minstens terug op laat-middeleeuwse landnames. Vroegere bewoningssporen zijn bekend onder de vorm van Steentijd-nederzettingen. De voornaamste landschapskenmerken betreffen het open en nagenoeg onbebouwd karakter, de uitgesproken hoogteligging (topzones) op de waterscheidingskam en de weidse vergezichten op zowel de Schelde- als de Leievallei:

a) archeologisch erfgoed:

1) Anzegem, Petegemstraat, Steentijd-nederzetting.

b) bouwkundig erfgoed:

1) Anzegem, Petegemstraat 3; halfgesloten historische hoeve zgn. 'Ten Bulke';

2) Wortegem, Anzegemsweg 14; halfgesloten historische hoeve zgn. 'Hof te Bouvelo - oude brouwerij Van den Dorpe'.

c) landschappelijk erfgoed:

1) Anzegem, omgeving Hoeve Ten Bulke, traditioneel open akkerland rond Petegemstraat en Wortegemsesteenweg;

2) Wortegem, omgeving Hof te Bouvelo, traditioneel open akkerland rond Bouvelostraat en Anzegemseweg;

3) Anzegem, Stampersweg (voetweg nr.33).

d) waardevolle zichten:

1) Anzegem, Petegemstraat; zicht NW op Leievallei;

2) Anzegem, Petegemstraat; zicht N op Leievallei + Spitaals- en Oud Moregembossen;

3) Anzegem, Wortegemsesteenweg; zicht O-ZW op Scheldevallei + Kluisberg;

4) Wortegem, Anzegemseweg; zicht NW op Leievallei + Spitaals- en Oud Moregembossen.

2° recente bosontginningsgronden met resterende boskernen Bouvelobos

Binnen de ankerplaats wordt een grote zone onderscheiden die de kern van de recente ontginningsgronden van het voormalige Bouvelobos omvat. Binnen deze zone liggen ook de drie actueel resterende boskernen, m.n. het huidige Bouvelobos op de zuidgerichte flank van het interfluvium (grondgebied Petegem) en twee overige boskernen op de noordgerichte flank (grondgebied Wortegem). Sporadisch komen nog kleine bosrestanten voor bij kleine

percelen of steile perceelsranden. De bosontginningsgronden liggen vaak onder hellend akkerland, soms onder grasland, en vormen een mozaïek van jonge bouwlanden die getuigen van gestage bosontginning tussen de 18^e en de eerste helft 20^e eeuw. Typisch is het voorkomen van losse silex-grindpakketten. De bebouwing is schaars en bestaat onder meer uit een voormalige herberg en een recente ontginningshoeve. Vroegere landarbeidershuisjes, gegroepeerd in boskantgehuchten, zijn verdwenen of vervangen door nieuwe bebouwing. De bosrestanten getuigen van het voormalige uitgestrekte Bouvelobos en bezitten een kenmerkende oud-bosflora. Een boswalstructuur langsheen de oude verbindingsweg Ouden Heerweg-Driesstraat geldt als een mogelijk belangrijk relict van het vroegere forest of houtreservaat van de Heerlijkheid Petegem, tevens de oudst bekende heerlijkheid uit de Scheldestreek. In het huidige en voormalige bosareaal is een uitgesproken vondstverwachting voor talrijke sporen van vroege bewoning (silex-artefacten). Uit de Eerste Wereldoorlog zijn talrijke bomkraters en loopgrachtrestanten bewaard gebleven. De voornaamste landschapskenmerken betreffen de traditioneel beheerde resterende hellingbossen met bronactiviteit, de bosrestanten met relicten van oud bos, het hellend akkerland op voormalige bosgronden, het nagenoeg onbebouwd karakter en de uitgesproken hoogteligging (topzones) op de waterscheidingskam met enkele vergezichten op zowel de Schelde- en Leievallei als de interfluvium-heuvelkam:

a) archeologisch erfgoed:

- 1) Petegem, omgeving Bouvelobos, Midden-Steentijd-site;
- 2) Petegem, omgeving Bouvelobos, vondstenconcentraties Steentijd-artefacten;
- 3) Petegem, omgeving Bouvelobos, vermoedelijke Gallo-Romeinsetijd-site;
- 4) Petegem, omgeving Bouvelobos, onbepaalde vindplaats/site;
- 5) Petegem, omgeving Bouvelobos, vermoedelijke grafcirkel Bronstijd;
- 6) Petegem, Bouvelobos, diverse bomkraters en loopgrachtrestanten.

b) bouwkundig erfgoed:

- 1) Wortegem, Groenstraat 25; hoeve met losse bestanddelen, zgn. 'Hoeve Van de Populiere';
- 2) Petegem, Zonnestraat 43; landarbeiderswoning.

c) landschappelijk erfgoed:

- 1) Wortegem, twee resterende boskernen rond Groenstraat;
- 2) Petegem, Bouvelobos; resterende boskern rond Bosstraat en Voskensstraat;
- 3) Petegem, Bouvelobos; boswalstructuur;
- 4) Petegem, bosrestant rond Voskensstraat;
- 5) Petegem, wegknooppunt Zesknok en particuliere weg;
- 6) Petegem, omgeving Heie; steilranden en holle weg.

d) waardevolle zichten:

- 1) Petegem-Wortegem, Groenstraat; zichten NW op Leievallei + Spitaals- en Oud Moregebossen en NO op interfluvium-heuvelkam;
- 2) Petegem, Bosstraat; zicht NO op interfluvium-heuvelkam en ZO op Scheldevallei + Koppenberg;
- 3) Petegem, omgeving Bouvelobos; zicht ZO op Scheldevallei + Koppenberg en Kluisberg.

3° Beekdalinsnijdingen Tjammelsbeek/Watermolenbeek en Snepbeek

Binnen de ankerplaats zijn de beekdalinsnijdingen van de Tjammelsbeek/Watermolenbeek en de Snepbeek onderscheiden. Deze insnijdingen vormen smalle vleugelvormige dalbodems, begrensd door steilranden. Al dan niet tijdelijke bron- of kwelactiviteit is herkenbaar aan biezembegroeiingen.

De bebouwing is nagenoeg afwezig, doch aan de randen van de insnijding van de Snepbeek komen nog restanten voor van boskantgehuchten met vroegere landarbeidershuisjes.

De voornaamste landschapskenmerken betreffen het permanent graslandareaal met lokale bron- of kwelactiviteit op hellende delen, de lokale perceelsrandbegroeiing van knobomen en de concentratie van oorspronkelijke bewoning in de nabijheid van de waterloop:

a) bouwkundig erfgoed:

- 1) Gijzelbrechtegem, Holdestraat 1, 3 en 8; landarbeiderswoningen;
- 2) Petegem, Voskensstraat 4, 5, 9; landarbeiderswoningen;
- 3) Petegem, Voskensstraat 13; kleine hoeve;
- 4) Petegem, Voskensstraat 15; landarbeiderswoning.

b) landschappelijk erfgoed:

- 1) Anzegem-Wortegem, beekdalinsnijding Tjammelsbeek/Watermolenbeek;
- 2) Petegem, Marktweg (voetweg nr.48);
- 3) Gijzelbrechtegem-Petegem-Elsegem, beekdalinsnijding Snepbeek.

c) waardevolle zichten:

- 1) Anzegem, Petegemstraat; zicht NW op Tjammelsbeek/Watermolenbeekvallei + Leievallei + Spitaals- en Oud Moregebossen;
- 2) Gijzelbrechtegem, Holdestraat; zicht ZO op Snepbeekvallei + Scheldevallei + Koppenberg;
- 3) Gijzelbrechtegem, Holdestraat; zicht NO op Snepbeekvallei + Scheldevallei + Koppenberg.

4° Overgangsgebieden met kleinschalige landschapsstructuren

Binnen de ankerplaats worden één groot en twee kleinere overgangsgebieden tussen de open akkerlanden met oude ontginningskernen en de recente bosontginningsgronden met resterende boskernen onderscheiden. In deze gebieden komt een afwisseling voor van graslanden, akkerlanden en kleinere hellingbossen, soms met bronactiviteit. Opvallend is de aanwezigheid van meerdere kleine hoeven. Op huiskavelgrenzen en langs taluds van wegen en percelen komt begroeiing voor van hagen, houtkanten, struwelen, knotbomen en opgaande bomen.

De voornaamste landschapskenmerken betreffen de afwisseling van relatief kleine percelen met resterende hellingbossen, hellend akker- en grasland, soms met steile perceelsranden, afwisselende perceelsrandbegroeiing en diverse (voormalige) landbouwuitbatingen.

Het doorkruisende stratenpatroon wordt gekenmerkt door kronkelende en vaak holle landelijke wegen. Enkele wegstructuren, waaronder de Ouden Heirweg en de Voskensstraat en de Petegemstraat en de Bosstraat kunnen worden geassocieerd met oude handelswegtracés o.m. tussen Leie en Schelde en tussen Kortrijk en Oudenaarde. Het meer rechtlijnige tracé van de Wortegemsesteenweg-Anzegemseweg (N494) is hiervan afwijkend en wordt nog gekenmerkt door een resterende wegbeplanting met opgaande bomen:

a) archeologisch erfgoed:

- 1) Anzegem, Wortegemsesteenweg z.nr.; verdwenen Middeleeuwse of oudere bewoningslocatie;
- 2) Petegem, omgeving Bouvelobos; vondstenconcentraties Steentijd-artefacten.

b) bouwkundig erfgoed:

- 1) Anzegem, Kalkstraat 54; kleine hoeve, zgn. 'Sint-Jansbrouckhoeve';
- 2) Anzegem, Wortegemsesteenweg 56; kleine hoeve;
- 3) Anzegem, Petegemstraat 12; kleine hoeve;
- 4) Anzegem, Kruiskestraat 11; halfgesloten hoeve;
- 5) Wortegem, Anzegemseweg 2 (Bosweg); kleine hoeve;
- 6) Wortegem, Anzegemseweg 3 (Bosweg); landarbeiderswoning;
- 7) Petegem, Voskensstraat 13; kleine hoeve.

c) landschappelijk erfgoed:

- 1) Anzegem, Kalkstraat 54; erfbegroeiing;
- 2) Anzegem, Barzeweg (voetweg nr.6);
- 3) Anzegem, Wortegemsesteenweg 56; erfbegroeiing;
- 4) Anzegem, omgeving Hoeve Ten Bulke; kleinschalige landschapsstructuren;
- 5) Anzegem, Petegemstraat 12; erfbegroeiing;
- 6) Anzegem, Petegemstraat; holle weg;

- 7) Anzegem, Kruiskestraat 11; restant erfbegroeiing;
- 8) Anzegem-Wortegem, Wortegemsesteenweg-Anzegemseweg; resterende wegbepanting;
- 9) Wortegem, Bosweg (voetweg nr.45);
- 10) Wortegem, Anzegemseweg 2 (Bosweg); erfbegroeiing;
- 11) Wortegem, Anzegemseweg 3 (Bosweg); restant erfbegroeiing;
- 12) Wortegem, Centsweg (voetweg nr.46);
- 13) Petegem, Bosstraat; holle weg;
- 14) Petegem, particuliere weg.

d) waardevolle zichten:

- 1) Anzegem, Ouden Heirweg; zicht NO op Wortegem-dorpskern en ZW op Hoeve Ten Bulke;
- 2) Wortegem, Gotstraat; zicht NO op Wortegem-dorpskern;
- 3) Wortegem, Bosweg (voetweg nr.45); zicht N op Wortegem-dorpskern.

5° Kasteeldomein Hemsrode

Binnen de ankerplaats wordt het kasteeldomein Hemsrode apart onderscheiden. Het adellijke landgoed is goed herkenbaar aan het ruime parkbos en de lange toegangsdreven, respectievelijk vanaf de Kalkstraat en de Ouden Heerweg. Het kasteeldomein herbergt naast een bewoonde koetshuisvleugel, een verlaten kasteelsite, diverse parkconstructies en vijverpartijen. Meerdere elementen verwijzen naar een ingenieus waterbevoorradingssysteem, waarbij het bovenloopstelsel van de Kasteelbeek is aangepast. Bepaalde dreef- en parkbosstructuren zijn vervaagd of verdwenen:

a) archeologisch erfgoed:

- 1) Anzegem, Hemsrode, vermoedelijke fundamente van vroegere bewoningssite.

b) bouwkundig erfgoed:

- 1) Anzegem, Hemsrode 3; kasteel (koetshuisvleugel);
- 2) Anzegem, Hemsrode z.nr.; parkconstructies (moestuinmuur, twee dienstgebouwen, ruineuze tempel, sluisje, parkbrug, kapel, natuurstenen hekpijlers);
- 3) Anzegem, Heuntjesstraat 36; kleine hoeve;
- 4) Anzegem, Kalkstraat 58; kleine hoeve;
- 5) Anzegem, Ouden Heirweg 4; hoeve en voormalige afspanning zgn. 'De Barze';
- 6) Anzegem, Ouden Heirweg 6; kleine hoeve.

c) landschappelijk erfgoed:

- 1) Anzegem, kasteeldomein met resterend parkbos, vijver-, walgracht- en dreefstructuren en -restanten rond Kalkstraat, Hemsrode, Heuntjesstraat, Ouden Heirweg en Heuntjeshoek;
- 2) Anzegem, vergraven beekdalinsnijding Kasteelbeek met resterende grachtstructuren en -restanten;
- 3) Anzegem, Kalkstraat 58; erfbegroeiing;
- 4) Anzegem, Barzeweg (voetweg nr.6); bewaarde en grotendeels onverharde voetweg tussen Kalkstraat en Ouden Heirweg;
- 5) Anzegem, Ouden Heirweg 6; erfbegroeiing.

d) waardevolle zichten:

- 1) Anzegem, Kalkstraat; zicht NO op toegangsdreef;
- 2) Anzegem, Ouden Heerweg; zicht NO op dreefrestanten.

6° Pastorietuin Wortegem

Binnen de ankerplaats wordt de voormalige pastorie met parkachtige tuin afzonderlijk onderscheiden. De aan de straatzijde ommuurde tuin is weinig herkenbaar. De tuin omvat een kleine parkvijver:

a) bouwkundig erfgoed:

- 1) Wortegem, Gotstraat 2; pastorie.

b) landschappelijk erfgoed:

- 1) Wortegem, parkachtige, deels ommuurde pastorietuin en vijver rond Gotstraat en Anzegemseweg.

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

30 JUNI 2009

Brussel,

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams Minister van
Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening,

Dirk VAN MECHELEN